

כאמרו קרין לא פגע בנפשו... כהנהגתו נהגו...
הוא היה מלא חיים ונמרץ...
הוא היה מלא חיים ונמרץ...
הוא היה מלא חיים ונמרץ...

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיסודה של עמותת "משולי ערימות"
חשוב שאגת אריה 17/25
קרית ספר 71919 מודיעין עלית
ארץ ישראל

גליון מספר 369

הוצאת ע"י בנים הנה"ג
הדפוס אברהם אליעזר מרקוביץ שלישי לונדון

לע"נ הר"ר צבי כהר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, כל השוון התשע"א. מסכת הוריות דף ו – דף יב

דף ו ע"א

א) גמ', אי נמי דחטאו ז' שבטים. הקשה הבאר שבע, דעדיפא מינה הוה ליה למימר, דהא אמרינן לעיל (ה): אליבא דרבי יהודה אפילו שבט אחד דחטא גורר את השאר. והראש משביר תירץ, דהכא קושטא קאמר, דרוב ישראל בימי צדקיהו חטאו, דלא נחרב הבית אלא בחטא הרבים, כדכתיב **בירמיהו** (יא, טו) "עשותה המזמתה הרבים". והחק נתן והמרומי שדה תירצו, דלפי מה שכתב הרמב"ם (פ"ב משגגות ה"א), דאפילו אליבא דרבי יהודה, לא אמרינן גרידא בשבט אחד אלא כאשר אותו שבט הוא רוב הקהל, הוויא אוקימתא דחיקא. ועיין עוד בחזון איש (יד, כד).

ב) גמ', והא מיייתי להו הנהו דחטאו אמר רב פפא וכו' במיתה הני מילי ביחוד אבל לא בצבור לפי שאין מיתה בצבור. פירש רש"י בד"ה בין לר' יהודה, דקושית הגמ' היתה איך הקריבו חטאת לכפר על דורו של צדקיהו דהוו חטאות שמתו בעליהן. והקשו התוס' בתמורה (טו): ד"ה והא, בשם הרשב"א, דדין מתו בעליה לא שייך אלא היכא שהפרישו החטאת ואחר כך מתו בעליה, אבל דורו של צדקיה לא הפרישו כלל. ותירצו בשם רבינו נתנאל, דההוכחה היתה דמהא דבלא הפרישו מצי להקריב, חזינן שיש כפרה למתים, וכל שכן שתכפר היכא דהפרישו, ואם כן אי אפשר שחטאת שמתו בעליה תמות, וכיון דחטאת יחיד שמתו בעליה מתה, מוכח דאין כפרה למתים, ואם כן היאך הקריבו על דורו של צדקיהו. וכתב הקהילות יעקב (סימן ז) דלפי זה שפיר תירץ רב פפא הכא שאין מיתה בצבור, ופירש רש"י בד"ה לפי שאין, דאף על גב דמתו צבור לא אזלא למיתה חטאת דידהו, וכדילפא הגמ' מקרא דכפר לעמך וכו', דהיינו דבציבור גם המתים נתכפרו במיגו מחמת החיים. אבל אמתים לחודא ליכא כפרה, ושפיר איכא לדינא דחטאת שמתו בעליה למיתה אזלא. ועיין בדבריו מה שהקשה אסוגיא דתמורה.

ג) גמ', מנא ליה לרב פפא הא וכו'. תמה הבאר שבע, דמאי פריך, דלמא מהאי קרא גופיה ד"הבאים מהשבי" נפקא ליה, דהא מתו כבר, ומכל מקום הקריבו חטאות בשבילם. ותירץ החק נתן, דיש לומר דהתם לא משום עבודת כוכבים הקריבום. אלא שהוראת שעה היתה.

ד) גמ', מי דמי שיעור ראש חדש דלמא לא מיייתו מצבור וכו'. הקשה

הבאר שבע, דאם כן, מספק אין ראוי להקריבו, דדלמא מתו בעליה והוויא חטאת שמתו בעליה. והמצפה איתן תירץ, לפי מה שכתב הרמב"ם, דכל ספק שרי מן התורה, ואיסור ספק דאורייתא אינו אלא מדרבנן, דמספק מדאורייתא חזי להקרבא. ואפילו לסוברים דספק דאורייתא מן התורה לחומרא, הני מילי בדבר המפורש בתורה, אבל הכא הוויא הלכה למשה מסיני. והמלא הרועים תירץ, דמספק בעינן להקריבם דמוקמינן להו בחזקת חיים דהוויא כמו השולח חטאתו ממדינת הים, דמקריבין אותה בחזקת שהוא חי, ועיין תוס' הרא"ש.

ה) גמ', מיגו דמכפרה אחיים מכפרה נמי אמתים. כתב המאירי, דאין זה נאמר אלא דרך משא ומתן ודחיה בעלמא, דודאי עיקר כפרת הקרבנות בתשובה ויודוי, וממה נפשך, אם מתו בתשובה, כבר נתכפרו, ואין צורך לקרבן, ואם מתו שלא בתשובה, אין כפרת קרבן עולה לו עוד. אמנם, בספרי (שופטים, ס"ז) דרשינן, "כפר לעמך אשר פדית", אלו המתים, מלמד שגם המתים צריכים כפרה, ועיין מהר"ץ חיות.

ו) גמ', אלא הכא מי הוו חיים אין הכי נמי דכתיב ורבים מהכהנים וכו'. הקשה הקרן אורה, כיון דמסיק דחיים הוו רובא, אם כן, תו לא איצטריך לן להא דרב פפא דאמר דכי גמירי וכו', דהא בלאו היכי לא מתו בעליה, ומשמע מסוגיין דדברי רב פפא קאי אדוכתינן. ותירץ, דמשום החיים לחודייהו לא הוה להו להקריב י"ב קרבנות אליבא דרבי יהודה, דהא לא הוו אז בימי עזרא בארץ ישראל אלא שבט יהודה ושבט בנימין, ושאר שבטים הוו בחוץ לארץ, ולכך איצטריך לן לסברת רב פפא, דמיגו דמכפר על החיים, מכפר נמי על כל י"ב שבטים דהוו עמהן בההיא שעתא, דאף עשרת השבטים ירמיהו החזירן, ועיין שם עוד.

ז) גמ', והא מזידין הוו הוראת שעה היתה. הקשה המצפה איתן, הא קיימא לן דאין נביא רשאי לחדש דבר ולהקל על דברי תורה בקום ועשה, ואפילו לשעה אינו מותר אלא למיגדר מילתא, וכדאיתא ביבמות (צ:), ואם כן, היכי הוורו להקריב חטאת אמזיד דלא כמצות התורה, הא הוויא חולין בעזרה. ותירץ, דהכא במילואים מיירי, ואיתא ביבמות (מה). דהקריבו מילואים בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה, ופירש הלחם משנה בדעת הרמב"ם (פ"ב ממעשה הקרבנות ה"ד), דהיינו שהקריבו קרבנות שאינן

נוהגין לדורות, וכן עשו בימי עזרא.

(ח) רש"י ד"ה **מת אחד מן בית דין**, והוא ליה וכו' דאין שנים מביאין קרבן. אמנם, **המאירי** הביא ששאלו אנמי' דלהלן, לדעת האומר קהל כהנים איקרי קהל, וחסאת הצבור היא חסאת השותפין, היאך מצינו חסאת השותפין, שהרי חסאת אינה באה בנדר ונדבה שיהיו שנים נודרים אותה, ואם חטאו שניהם הרי כל אחד חייב להביא חטאתו. ותירצו דאיירי בגוונא דראובן ושמעון שהיו להם בהמות בשותפות, וחטאו שניהם, ובררו שתי בהמות מעדרם ואמרו שיפרישום לחטאות שהם חייבים, והפרישום ועדיין הם של שותפות.

דף ו ע"ב

(ט) רש"י ד"ה **אלא אמר רב אחא בר יעקב וכו'**, והוא הדין לכהנים וכו' ואכתי נוקמה כרבי שמעון. **הבאר שבע** הגיה דצריך לומר "ולא מיתוקמא" כרבי שמעון, דמאחר דכהנים לא איקרו קהל, נדחו דברי רב יוסף, ולא מיתוקמא הברייתא כרבי שמעון, וכעין זה הגיה **החפץ ה'**. אמנם, **הדברי שמואל וההורה גבר** קיימו גירסתינו, ופירשו, דאתי רב אחא בר יעקב לקיים דברי רב יוסף, דהא דלא מקריבין כהנים פר בהוראה היינו משום דהוה בכלל שבת לוי, ושבת לוי לא איקרו קהל, ומכל מקום, לענין דאין חסאת שלהן מתה שפיר איקרו כהנים קהל, דבזה לא איתותב היקישא דרב יוסף מקרא ד"על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר", ולכך אכתי נוקמא כרבי שמעון, ועיין שם באריכות.

(י) רש"י ד"ה **והא כתיב וכו'**, בתוה"ד, אלא שמעינן מינה דלוי איקרי קהל. הקשה **החק נתן**, הא ילפינן דהוקש "קהל" לאחוזת בארץ, ללמד דכל דאין לו אחוזת לא איקרי קהל. וביאר, דרבא סבר דקרא לאו להיקישא אתא, אלא מילי מילי קתני, דבתחילה בישרו "ונתתיך לקהל עמים", דעתיד להוליד בנימין מנשה ואפרים, ואחר כך בישרו בשורת הארץ "ונתתי את הארץ הזאת".

(יא) **בא"ד**, אלא שמעינן מינה דלוי איקרי קהל וכהנים לא איקרי קהל ושותפין נינהו ולא מיתוקמא כרבי שמעון וכו'. הקשה **התוס' הרא"ש**, אם כן, מאי בעי בגמ' בסמוך "מאי הוה עלה", הא נדחו דברי רב יוסף, דלא מיתוקמא כרבי שמעון, ועיין שם דפירש סוגיין בדרך אחרת. **והמהרש"א** תירץ, דהכי קאמר, מי איכא לדחויי דאף דכהנים איקרו קהל, לא מייתי פר בהוראה, או לא.

(יב) **גמ'**, **ומה ראה משה לעשות י"ב ימי חנוכה וכו'**. הקשה **החק נתן**, אמאי לא בעי איפכא, מה ראה שלמה לעשות ז' ימי חנוכה. ותירץ, דמסתבר לעשות שבעה ימים, משום דכל שמחות שציותה התורה שבעיות הן, כגון שבעת ימי הפסח, ושבעת ימי החג, ומצינו נמי במילואים דהוה שבעה ימים. **ובמרומי שדה** הוסיף, דמצינו דמשה עשה בחנוכה כמה חידושים, דהביאו חטאת לכל נשיא, והקטירו קטורת על

המזבח החיצון, וקרבי קרבן יחיד בשבת, והכל בהוראת שעה. עוד ביאר **החק נתן**, דאף דמשה עשה על פי הדיבור, הקשתה הגמ', מאי טעמא צוה ה' כך.

פרק הורה כהן משיח

(יג) **מתני'**, **שוגג ועשה מזיד מזיד ועשה שוגג פטור**. [משמעות דברי המשנה, דבגוונא דלא הורה במזיד חייבן והקשו **התוס' ד"ה מזיד ועשה שוגג**, היאך הוי שוגג בלא הוראה, אי אכיל בשתיקה, מאחר שאינו מורה לאחרים כי אם לעצמו, מה לי בשתיקה מה לי בדיבור, הווי מורה. **והתוס' הרא"ש** בשם **הרמ"ה** הקשה בעין קושיתם, והוסיף להקשות, דאי אתיא מתניתין לאשמועינן בהקישא דמשיח לצבור, דבהורה שוגג ועשה מזיד פטור, תיפוק ליה משום דמזיד לאו בר קרבן הוא, ותו, דבכהן משיח גופיה שגגה כתיב. ותירץ, דאצטריך כגון **שהורה במזיד** מטעם שאינו נכון, וכשבא מעשה לידו שכח זדונו, וסבור שמטעם נכון הורה ואכלו בחזקת היתר, שאילו נודע לו שהיה איסור לא היה אוכלו ושב מידיעתו הוא, אבל אי הורה שוגג ועשה שוגג מחייב כדמפרש בגמ'. אמנם **התוס' הרא"ש** כתב, דבחנם דחק, דיש לומר דהא דהשוו כהן משיח לבית דין, אחיובא קאי ולא אפטור, ולאשמועינן דלא מחייב כהן משיח "אם לא שהורה היתר תחלה" וכתב, דכן משמע **מפירוש רש"י** דלפטור לא צריך היקשא, דכיון דלאו הוראה היא ממילא ידענא דמיפטר דתניא לקמן דכהן משיח לא מחייב על שגגת מעשה. **והקרבן אורה** ביאר, ד"שוגג ועשה מזיד", היינו דכשעושה בדעתו לעשות הדבר **אף אילו היה אסור**, ופטור כיון דלא עשה מחמת ססמך על הוראתו. והא ד"מזיד ועשה שוגג" פטור, היינו שבדין והוראה היה מזיד, שידע שאסור לעשות הדבר, אלא דעשה הדבר בשגגת מעשה. דכהן משיח אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה על ידי העלמו. ועיין מה שביאר עוד וכן מה שביאר **בתפארת ישראל**.

(יד) **תוס' ד"ה שוגג ועשה שוגג פשיטא**, לעיל בפרק קמא (ד:; וכו' וצריך לומר וכו'. **והבאר שבע** תירץ, על פי מה דכתבו **תוס' ביבמות (ג.) ד"ה שנה**, דאין דרך הגמ' להקשות פשיטא על דין המפורש בקרא, שכן דרך התנא לשנות דינין המפורשין בתורה, הלכך לא פריך לעיל (ד:; פשיטא, אבל הא דהכא לא כתוב בתורה, אלא מסברא ידעינן לה, ולכך פריך פשיטא. **ובמרומי שדה** תירץ, דלעיל לא הוי פשיטא, דהוה אמינא דבעינן דהסנהדרין יודיעו טעם הוראתן לקהל, קא משמע לן, דהקהל אינן צריכין לדעת זאת, אבל הכא דהכהן גדול עשה על פי הוראת עצמו, ליכא למימר הכי, ופשיטא דהוי שוגג, וחייב. **והקרבן אורה** תירץ, דהא דלעיל (שם) קא משמע לן דהוראה תלויה בבית דין, והמעשה תלוי בקהל, כדילפינן התם מקראי, אבל הכא מילתא דפשיטא דחייב, דשוגג גמור הוא.

(טו) **גמ'**, אמר אביי הכא וכו' דמהו דתימא, כיון דאילו מתידע ליה וכו'.

הדרך הייחודית

מסכת הוריות דף ו - דף ז

כו השו"ן - כו השו"ן התשע"א

דלא דמי, דלעיל לא דן להשוותן אלא במה דיצאו מכלל יחיד, ולא מביאין כשבה או שעירה כיחיד, ואפילו אי לא הושוו ציבור ומשיח בהקרבת פר דוקא, ולענין זה משיח נמי דומה לנשיא, דמוצא נמי מכלל יחיד ומביא שעיר, ולכך השתא בעי לדון דין חדש דעל כרחק דמי משיח לציבור, משום דשניהן מקריבין פר דוקא.

ה) רש"י ד"ה הורה, כהן משיח בפני עצמו כגון דמורו בתרי איסורי בית דין בחלב והוא בעבודת כוכבים. עיין בסמוך ברש"י ד"ה נתכפר (קמא) דפירש דמביא פר בפני עצמו, ומשמע דלא מיירי בעבודת כוכבים, דאם כן, קרבנו שעירה והרש"ש הגיה, דצריך לומר "והוא בדם" במקום "והוא בעבודת כוכבים".

ו) מתני', הורה עם הציבור. פירש רש"י ד"ה הורה עם הציבור, כגון דהורו בחדא איסורא. אמנם, ר"ע מברטנורא פירש, דהיה הוא אחד מן הסנהדרין ששגגו בהוראה, ותמה הבאר שבע, דלקמן (עמוד ב') משמע בהדיא דתליא אם מורין בחדא איסורא או תרי איסורא, ולא במה דישבו באותו בית דין, דהא אמר רבא דאינו נחשב להיות מורה בפני עצמו אלא אם כן הורו בתרי איסורא.

ז) מתני', הורה בפני עצמו יעשה בפני עצמו וכו' הורה עם הציבור יעשה עם הציבור וכו'. הקשה הבאר שבע, דרישא וסיפא פליגי אהדדי, דמרישא משמע דדוקא אם הורה ועשה בפני עצמו מתכפר בפני עצמו, אבל אי הורה בפני עצמו ועשה עם הציבור, או איפכא, מתכפר עם הציבור, ומסיפא משמע דדוקא אי הורה ועשה עם הציבור מתכפר עמהן, אבל אי הורה בפני עצמו ועשה עם הציבור, או איפכא, מתכפר בפני עצמו, ותירץ, דשמא הכי קאמר, הורה בפני עצמו ועשה בפני עצמו מתכפר בפני עצמו, הא הורה בפני עצמו ועשה עם הציבור נעשה כמי שהורה אם הציבור ועשה עם הציבור ומתכפר עם הציבור. ובמרומי שדה פירש, דלפי מה שכתב הרמב"ם (הובא לקמן באות ז), דלרבא אי יתבי בתרי מקומות והורו בחד איסורא מתכפר בפני עצמו, איכא למימר דפליגי אביי ורבא בפירושא דמתניתין, אי רישא דוקא קתני או סיפא דוקא קתני, דלאביי רישא דוקא קתני, והורה בפני עצמו, היינו דיתבי בתרי מקומות, ועשה בפני עצמו, היינו דהורו בתרי איסורי מתכפר בפני עצמו, וסיפא "או או" תני, דהיכא דהורה או עשה עם הציבור מתכפר עמהן. ולרבא, סיפא דוקא קתני, אבל אי הורה בפני עצמו, דהיינו דיתבי במקום אחר, ולא נסמך על הבית דין הגדול, אי נמי דיתבי עמהן, אך הורה באיסור אחר, מתכפר בפני עצמו, ורישא "או או" קתני. ועיין עוד בקרן אורה ובהורה גבר.

ח) רש"י ד"ה נתכפר לו עם הציבור, שהוא מתכפר בשל בית דין ומפני מה וכו'. הקשה התוס' הרא"ש, מדוע צריך למיתני להאי טעמא, הא כבר דרשינן לה בגמ' מ"על חטאתו אשר חטא". והשושנים לרוד וההורה גבר תירצו, דאי מטעמא דמתניתין לחוד, הוה אמינא דאפילו הורה בפני עצמו מתכפר עם הציבור, והיא גופה מאי דמיבעיא בגמ', מנא לן דכי הורה בפני

וכתב בהעמק דבר דברים (פ"ל ח'), דחכם דעיין והוציא דבר חידוש בשעת לימודו, בשעה שבא מעשה לידו מחויב לחזור ולדון בדבר, ולזכור את הדברים שהביאוהו לפסוק כן. והוכיח הדבר מדברי אביי אלו, דמשמעותם דעל פי דין אין לעשות ולסמוך על עיונו מכבר, עד שידע הטעם והראיה שלו בשעת מעשה. ולפי זה ביאר הא דאמר רבי יוחנן בגיטין (יט.) וכי בשביל שאנו מדמין נעשה מעשה. דהיינו אף על גב שלהלכה ברור לנו שכך הוא, מכל מקום אלו בהגיע המעשה לידינו הי' לנו להתיישב עוד הפעם, אולי היינו חוזרים בדבר.

דף ז ע"א

א) גמ', מה ציבור אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה וכו'. כתב הקרן אורה, דמדבעי למילף מ"לאשמת העם" דבהורה הוא ועשו אחרים חייב, משמע דסבירא ליה לתנא כרבי מאיר, דבציבור החיוב על הבית דין. והקשה, דאם כן, מה שייך למימר "מה מצינו", דשאני הוראת בית דין דאין לחייבין בשגגת מעשה של קהל, כיון שהם לא חטאו, אבל מנא לן דכהן משיח דחטא הוא עצמו נמי פטור בשגגת מעשה. ותירץ, דאפילו לרבי מאיר דבית דין מייתי, עיקר החיוב מפני חטאת הציבור, ולכך שפיר איכא למילף מהא דאין פר ציבור בא על שגגת מעשה, דפר כהן משיח נמי לא בא בכי האי גוונא. והוסיף, דאכתי הוה ליה לאקשווי דליכא למילף "מה מצינו" מציבור לכהן משיח, דהרי אף דפטורין מלהביא פר בשגגת מעשה, אכתי חייבין בכשבה או שעירה, ואילו הוא פטור לגמרי, אלא דבלאו הכי איפרכא.

ב) תוס' ד"ה מה ציבור הורו ועשו אחריהן כו', תימה היאך שייך לדמותו לבית דין דהכתיב לאשמת העם וכו'. תמהו הקרן אורה וההורה גבר, דנעלם מהתוס' דבירושלמי (פ"ב ה"א) פליגי בהאי דרשא, איכא דאמרי ד"העם" היינו בית דין, וכגמ' דידן, דילפינן דמשיח יהא חייב כשירה לאחרים, כבית דין. ואיכא דאמרי ד"העם" היינו ציבור, וילפינן מה ציבור אינן חייבין אלא על ידי הוראת בית דין. ואם כן ליתא לקושייתם.

ג) רש"י ד"ה דכתיב, באשם תלוי וכפר הכהן וכו' עד דהוי הכל בשגגת מעשה דהיינו יחיד. הקשה הרש"ש, הא יחיד נמי חייב בהעלם דבר, באומר מותר, כדאיתא בשבת (עב:) דמביא קרבן אשגגת מלאכת שבת. ותירץ, דכיון דאינו מופלא והוראתו לא חשיבא, הויא כאילו לא הורה, והוי כשגגת מעשה. אמנם העיר, דלפי זה, אם היחיד הוי מופלא, אינו חייב באומר מותר, וזה לא שמענו.

ד) רש"י ד"ה אלא אשם כרי נסבה, אלא עיקר הדין שהוא דן כך הוא ציבור בפר משיח בפר וכו'. הקשה הבאר שבע, אם כן, מאי קאמר התנא "נראה למי דומה ציבור בפר ומשיח בפר", דמשמע דהוי דין חדש, והלא כבר דן אותו לעיל, דציבור מוצא מכלל יחיד ומשיח מוצא מכלל יחיד, והכוונה דשניהן מביאין פר, ודלא כיחיד. ותירצו החק נתן והמרומי שדה,

בית דין פר עליהו, קא משמע לן "ונעלם דבר", דאין חייבין אלא על העלם דבר דהוה שגגת מעשה מחמת אותה הוראה, ודרשה זו אלא כוותיה דרבי יוחנן **לעיל** (ב): דאמר דבכי האי גוונא כל יחיד ויחיד חייב, דלא תלה אלא בבית דין, וקיימא לן כוותיה, כמו שכתב הרמב"ם (פי"ג משגגות ה"ח).

(יד) **גמ'**, הוא בחלב והן בדם מהו מי אמרין בטעמייהו הא פליגין או דלמא כיון דשוין בקרבנן וכו'. הקשה הבאר שבע, דהך בעיא כבר איפשיטא מכלל דבריו בבעיא ראשונה ד"תרי מיני חלב", דהתם לא איבעיא לן אלא אי שם חלב אחד הוא, ומשמע, דאילו הוה תרי איסורים חלוקין לגמרי, פשיטא לן דאזלינן טפי בתר חלוקין בטעמין ולא בתר קרבנן. ובהורה גבר ביאר, דכך דרך הגמ' לבאר צדדי האיבעיא בכל צד דאפשר, ולכך באיבעיא הראשונה לרבותא נקט דשם חלב אחד, והכי קאמר, אפילו אם תמצוי לומר דאזלינן בתר חילוק בקרבנן, ואי קרבנן שוין הויה הוראה בחדא איסורא אף על גב דחלוקין בטעמייהו, אכתי איכא למיבעי, דלמא שם חלב אחד הוא.

(טו) **גמ'**, הנפש זה משיח השוגגת זה נשיא. ביאר במרומי שדה, דדרשינן ד"הנפש" היינו כהן משיח, דהוא בעל נפש יתירא, דהוא קדוש לה, ו"השוגגת" היינו נשיא, דעלול לחטוא בשוגג מחמת שרירותיה, כדכתיב ביה "אשר נשיא יחטא", ולא כתיב "אם", אולם, רבינו חננאל ותוס' הרא"ש גרסו איפכא, ד"הנפש" זה נשיא, "שוגגת" זה משיח, ומקרא יתירא קרייש.

דף ח ע"א

(א) **גמ'**, ושיון שאין מביאין אשם תלוי. העיר הקרן אורה, היכי משכחת לה אשם תלוי בעבודת כוכבים, הא תליא בכוונת הלב, ואם השתחוה לצורה ולא נודע לו אם עבודת כוכבים הוה אי לאו, ממדה נפשך, אם כוון לשם עבודת כוכבים וקיבלו לאלוה, חייב חטאת ודאי, ואי לא השתחוה לשם עבודת כוכבים, פטור מכל. וביאר, דמשכחת לה היכא דהוה לפניו פטור ומרקוליס, וזרק אבן לאחד מהן ולא נודע לו אם למרקוליס וחייב, או לפטור ופטור, דהויה עבודת כוכבים שלא כדרכה.

(ב) **גמ'**, לאשמת העם הרי משיח כציבור. הקשה בשו"ת הרשב"א (סימן שנא), אמאי לא קאמר דאתיא בגזירה שוה מ"מצות מצות", כדאמרינן בסמוך בנשיא. ותירץ, ד"לאשמת העם" הויה כמפורש בהדיא דמשיח כציבור, ועדיף טפי מגזירה שוה. עוד תירץ, דליכא לאקשווי אמאי לא לפינן בגזירה שוה, דאין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן קבלו מרבו, ודלמא לא גמר מרביה דדרשינן "מצות מצות" לענין משיח. [ולכאורה צריך עיון מהא דכתב רש"י בקידושין (יז.) ד"ה מיכה, ד"אין אדם דן גזירה שוה מעצמו" היינו, מסורה היא להם מרבותיהם ומסיני איזו תיבה נכתבה לגזירה שוה וכיון דעד השתא הוה אמרינן דילפי מ"נתינה

עצמו לא יתכפר עם הציבור, ומשני דדרשינן לה מ"על חטאתו", ואי מהאי לחודא, לא הוה שמעינן אלא דבחטא שאינו מיוחד לו אינו מביא קרבן בפני עצמו, מיהו אכתי לא שמעינן דיתכפר בשל ציבור.

דף ז ע"ב

(ט) **גמ'**, אמר רב פפא כגון שהיו מופלין שניהן. הקשה המהרש"א, דלפי מאי דמוקמינן לה בסמוך בתרי איסורי, אמאי לא קאמר דמיירי כגון שהוא מופלא והן לא מופלין כדבעי למימר מעיקרא, אלא דהשתא הוה הוראתן הוראה, כיון דהוה עמהן בהוראה, וקא משמע לן, דאפילו הכי, כיון דהוה בתרי איסורי מתכפר בפני עצמו. ובהגהות קרני ראם תירץ, דמכל מקום, לא יתיישב לפי זה סיפא דמתניתין "הורה עם הציבור וכו' מתכפר לו עם הציבור", דמאי קא משמע לן, פשיטא דהדין כן, דכיון שהן אינן מופלין, הויה הוראתן הוראה אחת, דבלעדיו לא הוה הוראת הציבור כלום. והחך נתן וההורה גבר תירצו, דלישנא דמתניתין "הורה בפני עצמו", משמע לרב פפא, דלגמרי הורה בפני עצמו, ולא היה לו עסק כלל עם הציבור, ואם כן, בהכרח לומר דשניהן מופלין, דאם לאו הכי, לא הוה הוראתן הוראה.

(י) **גמ'**, אמר ליה רבא אטו שני מקומות גורמין וכו'. פירש רש"י לעיל (עמוד א) ד"ה הורה, דאי הוה בתרי איסורי, מתכפר בפני עצמו, ומשמע דלא תליא אי יתבי בחד או תרי מקומות. אולם, הרמב"ם (פט"ו משגגות הל"ד) כתב, דהכהן גדול אינו מתכפר בקרבן הציבור אלא היכא דסמך נמי אהוראת בית דין, ומשמע, דאי יתיב במקום אחר ולא ידע מהוראתם, מתכפר בפני עצמו. וביאר במרומי שדה, דלדבריו כוונת רבא דלא תליא בתרי מקומות גרידא, ומכל מקום, הוא הדין אי יתבי בתרי מקומות והוה באיסור אחד, מתכפר בפני עצמו. ועיין עוד מה שכתבנו לעיל באות ז.

(יא) **רש"י** ד"ה הוא בחלב המכסה את הקרב, בתוה"ד, אי נמי דהוה וכו' בין כזית לפחות מכזית. פירש הרש"ש, דהגדילו השיעור ליותר מכזית, והוה אכזית איסור דאינו אלא פחות מכזית. והקשה, דכתב המשנה למלך (פי"ב משגגות ה"א), דאין בית דין חייבין עד שיוורו בדבר האסור דמותר לגמרי, וכיון דקיימא לן דחצי שיעור אסור מן התורה, אמאי חייבין כשהוורו אכזית דאינו אלא פחות מכזית. ותירץ, דטעו בתרתי, א. בשיעור כזית. ב. דאמרו חצי שיעור מותר מן התורה.

(יב) **רש"י** ד"ה והן בדם, כגון בדם המובלע באיברים. הקשו הרש"ש והמצפה איתן, הא דם באברים אינו אלא בלא תעשה, כדאיתא בכריתות (כב.), וקיימא לן דאין בית דין חייבין אלא "בדבר שזדונו כרת". ותירצו, דכיון דעיקר דם יש בו כרת, חייבין בית דין עליהן.

(יג) **תוס'** ד"ה דתנו רבנן ישגו יכול וכו', תימיה למאי איצטריך וכו' ויש לומר וכו'. המלבי"ם (התורה והמצוה ויקרא רמג) תירץ, דאלמלי הך דרשא, נהי דהוה ידעינן דבעינן דישגו בהוראה, הוה אמינא דאף אם הקהל לא שגו מחמת ההוראה אלא דהחליפו חלב בשומן נמי הוה מייתי

כוכבים יוכיחו, ואתיא בצד השווה. והקשה, דאם כן, הכא בסוגין אמאי לא לפינן דמשיח אינו חייב אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו בחטאת, מאותו במה מצינו. ותירץ, דאין הכי נמי, אלא דלא חיישא הגמ' להאריך, דהא מכל מקום איצטריך לן היקשא ד"ואם נפש" למילף נשיא ויחיד, דלא אתינן בבמה מצינו, דהא ליתו בהוראה דומיא דציבור ומשיח. ועיין עוד בהורה גבר מה שתירץ. נולכאורה יש לתרץ עוד לפי מה שכתבו התוס' ד"ה ויחיד, דהגמ' דרשה באופן דניחא לה למילף, ולכך גבי שאר מצוות בעי למילף ילפותא חדתא לכל אחד, ובעבודת כוכבים קיצר ואייתי ללפותא אחת לכולן, דהוה מצי למילף משיח מ"לאשמת העם" (ש.ב.ק.).

ו) גמ', בעבודת כוכבים מנלן וכו' וילמד תחתון מן העליון. הקשו התוס' ביבמות (ט). ד"ה וילמד, תיפוק ליה מדכתיב בהאי פרשה (בפסוק ל) בהדיא "והנפש אשר תעשה ביד רמה את ה' הוא מגדף ונכרתה", הרי דפרשה זו בדבר שזדונו כרת איירא. ותירצו, דהשתא קיימינן אליבא דרבי, ואית ליה לרבי בפסחים (צג:) דהאי כרת במברך את ה' כתיב, דסבר "מגדף" היינו מברך את ה'. ועיין במצפה איתן.

ז) רש"י ד"ה תורה אחת יהיה לכם וכו', בעבודת כוכבים משתעי קרא דתניא בספרי וכו'. הקשה המהרש"א, אי ידעינן דקרא משתעי בעבודת כוכבים מהאי דרשא, מאי קמבעי לגמ' לקמן "דכולי עלמא מיהת כי כתיבי הני קראי בעבודת כוכבים הוא דכתיבי, מאי משמע". וביאר, דמדרשת הספרי לא נפקא לן אלא דקרא דהכא דיחיד איירי בעבודת כוכבים, ולקמן קמבעי לן, מנין דהנהו קראי דריש הפרשה, דמשיח ונשיא וציבור, נמי בעבודת כוכבים איירי, והקשה המרומי שדה, דהא נמי אית לן למילף באותו היקש דילפינן מיניה דכולהו קראי איירי בדבר שזדונו בכרת ושגגתו בחטאת. ולכך פירש, דסוגיא דהכא לא אזלא אליבא דהספרי, ולכך שפיר קא מבעי לן לקמן מאי משמע, והא דאמרינן כבר הכא "מה עבודת כוכבים וכו'" משום דכן הוא באמת, כדילפינן לקמן.

דף ח ע"ב

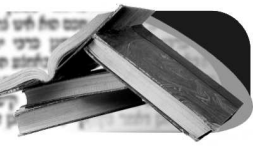
ח) גמ', למן היום אשר צוה ה' וכו' איזו היא מצוה שהיא נאמרה בתחלה וכו' זו עבודת כוכבים וכו'. פירש רש"י ד"ה למן היום, דהכוונה לעבודת כוכבים, דעליה נצטוו בתחילת עשרת הדברות. והקשה הבאר שבע, אם כן, אמאי פרכה הגמ' עליה מהא דנצטוו אעשר מצוות במרה, עדיפא מינה הוה ליה לאקשווי, ממאי דכתיב בקרא להדיא דכבר נצטוו "החודש הזה לכם" במצרים. עוד הקשה, דאחת מהעשר מצוות נצטוו במרה היתה עבודת כוכבים, ומאן יימר דלא נצטוו בה תחילה. לכך פירש, דהכוונה אמצוה ראשונה שנצטוו בה אדם הראשון שהיתה עבודת כוכבים, ואתיא כמאן דאמר בסנהדרין (נו:): דדרש "ויצו" היינו עבודת כוכבים, ואהא קפריך, האמר מר עשר מצוות נצטוו ישראל במרה, אלמא דאותן מצוות דנצטוו בהן אדם הראשון לא היו אלא לבני נח, ולא לעם ישראל, ואם כן,

תנינה" הוה פרכינן מנא ליה דגמר מנתינה דערכין נגמר מנתינה דעבד. וחזינן דלמד, דלא שנלמד מהלכה הדין דילפינן ומאיזו תיבה ילפי ליה, אלא התיבה ממנה ילפי בלבד (ש.ב.ק.). אמנם התוס' ד"ה ויחיד, כתבו, דהוא הדין דהוה מצי למילף מ"מצות מצות" לגבי יחיד, ומשמע דסבירא להו דאיכא לדרוש גזירה שוה בכל דוכתא דאיכא אותה תיבה.

ג) תוס' ד"ה ילמוד תחתון מעליון, ואם תאמר היכי יליף יחיד מנשיא וכו' ויש לומר דגילוי מילתא בעלמא הוא ולא היקש דתרווייהו בכלל יחיד ובכלל נפש. הקשה ההורה גבר, דבסמוך גבי עבודת כוכבים נמי אמרינן ילמוד תחתון מעליון, אף דהעליון (ציבור) נלמד מגזירה שוה ד"מעני מעני" משאר מצוות, והוי גזירה שוה דחוזר ומלמד בהיקש, והתם ליכא לתרוצי דהוי גילוי מילתא בעלמא, דלא שייך למימר ציבור בכלל יחיד. ותירץ, דשמא התם נמי הוי גילוי מילתא, דמאחר דכבר מצינו בשאר מצוות דדומין יחיד ונשיא ומשיח לציבור, הוא הדין בעבודת כוכבים. והקרא אורה תירץ, לפי מה שכתבו התוס' בזבחים (מח.). ד"ה מה, דלא חשיב "דבר הנלמד בגזירה שוה חוזר ולומד בהיקש" היכא דבלא ההיקש הוה אמינא דבכל גווי איירי, ולא אתי ההיקש אלא למעט דלא איירי אלא בגוונא חדא, ולפי זה, הכא לא חשיב חוזר ומלמד בהיקש, דבלא ההיקש נמי הוה אמינא דחייבין בכל גווי, אפילו במה שאין זדונו בכרת ושגגתו בחטאת, ולא בא ההיקש אלא למעט.

ד) גמ', דתניא רבי אומר וכו' נאמר כאן מעני ונאמר להלן מעני. כתבו התוס' ביבמות (ט). ד"ה בעבודת כוכבים, דלא מצי למימר דאתיא מגזירה שוה ד"מצות מצות". ד"כל מצות" דכתיב בעבודת כוכבים לאו מופנה היא, דאיצטריך ליה לכדררשינן בסמוך "זו עבודת כוכבים ששקולה כנגד כל המצות". ותמה המצפה איתן, דאתא בסמוך, דרבי רבי יליף לה מקרא אחרינא דבעבודת כוכבים הכתוב מדבר, מדכתיב "אשר דבר ה'", ואם כן, לדידהו "כל מצות" מופנה לגזירה שוה. [ואולי יש לומר, ד"דבי רבי" לאו היינו "רבי", כמו שכתב התורת חיים (בעבודה זרה ט). לחלק בין ד"בי אליהו" ל"אליהו" (ש.ב.ק.). עוד הקשה, מהא דכתב המהרש"א ביבמות (שם), על תוס' ד"ה ורבנן, דאית ליה לרבי דגזירה שוה דאינה מופנה כלל למדים ממנה.

ה) גמ', אשכחן ציבור יחיד נשיא משיח מנלן אמר קרא וכו'. הקשה המגן גבורים, דמדאיצטריך למילף משיח מהאי ילפותא, ולא יליף ליה מ"לאשמת העם", משמע דלא איתקיש משיח לציבור מ"לאשמת העם" אלא בשאר מצוות, ולא בעבודת כוכבים, ואם כן, מנלן דמשיח אינו חייב בעבודת כוכבים אלא בקיום מקצת וביטול מקצת, כמו דפסק הרמב"ם (פט"ו משגגות ה"ג). ותירץ, דאתיא בבמה מצינו מציבור בעבודת כוכבים ומשיח גופיה בשאר מצוות, דמה מצינו בשאר מצוות דמשיח בעי העלם דבר בהוראה, ואינו חייב אלא בקיום מקצת, אף בעבודת כוכבים כן, וכי תפרוך עבודת כוכבים שאני שכן יצאה לידון בעצמה, ציבור בעבודת

הדרגת היוזמי

מסכת הוריות דף ח - דף ט

כת השו"ן - כת השו"ן התשע"א

דהוה מצי לדחות כן, אלא דסמך אמאי דפריך אחר כך "ועוד נילף מן ואשם מטומאת מקדש וקדשיו". וההורה גבר תירץ, דהא דילפינן בסוגין "ואשם" מ"ואשמו" נמי לא הויה גזירה שוה דתיבות דדמו ממש זה לזה, ולכך שפיר איכא למילף נמי מעולה ויורד דכתיב בו "יאשם", דלא גרע. (ג) גמ', זו היא שיבה זו היא ביאה. עיין רש"י ד"ה זו. אבל רש"י ביבמות (יז:): ד"ה זו פירש, דדיינינן בהו גזירה שוה, אף דלא דמו קראי להדדי, כיון דתרוייהו בביאת כהן משתעי.

דף ט ע"א

(א) גמ', נשיא דכתיב ועשה אחת וכו'. ביאר רש"י ד"ה נשיא, דמסתבר דמלך פטור, משום דסתם מלך עשיר הוא. והרשב"ם בבבא בתרא (צט:): ד"ה דרך המלך פירש, דילפינן לה מדכתיב "לבלתי רום לבבו מאחיו", דהיינו דבעינן לגדלו משל אחיו, דומיא דהא ילפינן מ"והכהן הגדול מאחיו" דצריך לגדלו משל אחיו. ועיין עוד תוס' הרא"ש ד"ה אמר ליה. (ב) גמ', אחרים אומרים מנין שאם אין לו גדלה משל אחיו וכו'. פירש הגבורת ארי ביומא (יח. ד"ה אחרים), דאחרים לא אתו לאפלוגי אתנא קמא, אלא להוסיף עליה.

(ג) גמ', נשיא שנצטרע מהו. הקשה המגן גבורים, אמאי לא מיבעיא לן נמי משיח שנצטרע מהו. וביאר, דתנינן לקמן (ט:), דמשיח שעבר ממשיחותו ואחר כך חטא מביא פר, מה שאין כן נשיא דעבר מגדולתו ואחר כך חטא מביא כהדיוט, ומבואר, דמשיח "בהויתו" הוא אפילו אחר דעבר, ופשיטא דבנצטרע נמי אכתי יהא פטור מקרבן עולה ויורד, ולא מיבעיא לן אלא בנשיא דגבי קרבן הוי כהדיוט, אי הכא נמי חייב, או דילמא זיל בתר טעמא דאינו בא לידי עניות, ופטור.

(ד) גמ', נשיא שנצטרע מהו מידחא דחי או מיפטר פטור. רש"י ד"ה מהו פירש, דמדחא דחי משמע דנדחה לגמרי, ומיפטר פטור משמע דאינו פטור אלא בעת נשיאותו, וחייב כשנצטרע. אמנם הרש"ש פירש, דמידחא דחי היינו דהצרת מרחי ליה מנשיאותו, ולישנא ד"דחוי" משמע דעדיין נשאר בו שם נשיא ופטור מקרבן, וכ"טומאה דחוייה בציבור" דיומא (יז:), דפירש רש"י (שם) ד"ה דחוייה, דדחוייה משמע דחוייה בקושי ומהדרינן בכל מאי דאפשר לעשות בטרה, ומיפטר פטור משמע דנפטר לגמרי מנשיאותו, כמו "פטור" בכל הש"ס, וחייב בקרבן. והמלא הרועים פירש, "דמידחי דחי" משמע דבאמת חייב, אלא דהנשיאות דוחה הקרבן, וכשנצטרע ממילא חייב להקריב, מיפטר פטור משמע דנשיאותו קמפטר ליה מקרבן לגמרי.

(ה) רש"י ד"ה מהו, מי אמרינן פטור וכו' או דלמא מאי דהוי הוי. כתב המהרש"א, דלהאי לישנא, הגירסא בגמ' "מפטר פטור או דלמא מאי דהוה הוה".

(ו) גמ', אמר ליה דילך או דגזא. פירש רש"י ד"ה אמר ליה, דאפילו אחר

לא שייך לדרוש "לדורותיכם" אעבודת כוכבים דנצטוה בה אדם הראשון, דלא הויה מצוה לדורות ישראל כלל. ועיין עוד במרומי שדה. אולם המהרי"ץ חיות כתב, דשאני איסור עבודת כוכבים דנצטוה אדם הראשון מציווי דישאל, דאדם הראשון לא נצטוה שלא לעבוד את ה' על ידי אמצעי, מה שאין כן ישראל, וכמו שנלמד ממאי דכתיב "אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", דכמו דהוציאם שלא על ידי אמצעי, כך נצטוו לעבדו לבדו, לכך שפיר פירש רש"י דקאי אעשרת הדברות.

(ט) גמ', שם. בשו"ת התשב"ץ (ח"א סימן קלט) הוכיח מהכא ד"אנכי ה' אלוקיך וכו'" אינו מתרי"ג מצות, וכמו שכתב בעל ההלכות גדולות (בריש הספר), דאם כן, הויה מצות "לא יהיה לך אלוהים אחרים" שניה לה, ועיין שם עוד מה שכתב בזה. אמנם, ברש"י ד"ה למן היום פירש, דהכוונה ל"אנכי" ו"לא יהיה לך" דנאמרו בתחילת הדברות. והמאירי פירש, דהכוונה ל"אנכי" לחודא. וביאר, דאף היא אזהרה על עבודת כוכבים, דהרי הכופר במציאותו יתברך, וההאמנה בזולתו, הויה עבודה זרה. ועוד, דהכפירה במציאותו היא סיבה לעבוד עבודה זרה.

(י) רש"י ד"ה פרוש מן הנדה, כלומר בסמוך לוסתה וכו' דכתיב והזרתם את בני ישראל וכו'. הקשה התוס' הרא"ש, דההיא קרא אסמכתא בעלמא הוא, דהא קיימא לן דוסתות דרבנן. ולכך פירש, דהיינו, דאם תאמר ליה בשעת ביאה דפירסה נדה, דלא יפרוש מיד דיציאתו הנאה לו כביאתו, אלא ימתין עד שימות האבר, והכי נמי איתא בהדיא בשבועות (יח:), וילפינן לה מדכתיב "ותהי נדתה עליו", והא דקאמר הכא "פרוש מן הנדה", הכי קאמר, פרוש מבעילת נדה ואל תצא מיד. וכן פירשו תוס' ד"ה חייב. וההורה גבר קיים פירוש רש"י, וביאר, דדינא דוסתות במחלוקת שנויה, ואיכא דסבדי דוסתות דאורייתא, ורש"י סבר דמתניתין כמאן דאמר דהוה מדאורייתא, והגמ' בשבועות דילף לה מ"ותהי נדתה עליה" בעי למילף הילפותא לדינא דמתניתין התם אפילו אליבא דמאן דאמר וסתות דרבנן. והוסיף, דבירושלמי הכא (ה"ה) מפורש להדיא כפירוש רש"י, ועיין מה שכתב עוד.

(יא) גמ', ומה ציבור בחטאת קבועה אף אשם תלוי וכו'. הקשה המהרש"א, אמאי יליף אשם תלוי מציבור, הא איכא למילף מיחיד גופיה, כדילף מינה ציבור. ועוד, היכי מצי למילף אשם תלוי מצבור בגזירה שוה, כיון דצבור גופיה יליף מגזירה שוה מיחיד ודבר הלמד בגזירה שוה אינו חוזר ומלמד בגזירה שוה. והמגן גבורים תירץ, דניחא ליה טפי לאגמורי מציבור בפשיטות לפטריה דציבור פטורין מכל, מה שאין כן יחיד שחייב מיהא קרבן עולה ויורד.

(יב) גמ', ומאי נפקא מינא והא תני דבי רבי ישמעאל ושב הכהן ובא הכהן וכו'. הקשו הבאר שבע והמגן גבורים, מהא דאיתא ביומא (ב:): ובנזיר (ה:). דלא דרשינן כי האי דתני דבי רבי ישמעאל אלא היכא דליכא דדמי ליה, אבל היכא דאיכא דדמי ליה, מדדמי ליה ילפינן. ותירצו, דאין הכי נמי

הדרך הירומי

מסכת הוריות דף ט - דף י

כט חשוון - ל חשוון התשע"א

דבר, כיון דחייב אפילו במזיד. וביאר, דהשתא סלקא דעתין, דאליבא דרבי אליעזר כל היכא דיחיד חייב חטאת, הנשיא מביא שעיר ומשיח פר, דמשוח לא גרע מיחיד, ואף דקיימא לן דמשיח פטור בשגגת מעשה, היינו דוקא בחטאת קבועה דמיעטיה תורה בהדיא מ"עם הארץ", אבל בעולה ויורד דליכא מיעוטא סלקא דעתין דחייב.

פרק משיח שעבר

(ג) מתני', משיח שעבר ממשיחותו וכו' משיח מביא פר והנשיא כהדיוט. החזון איש (טו,יג). נסתפק אם כהן משיח שסילקוהו גם דינו בפר. ודייק מלשון הרמב"ם (פט"ו משגגות ה"ז) שכתב כהן גדול שנמשח בשמן המשחה ועבר מעבודתו מפני מום או זקנה וכיוצא בהן וחטא בשגגה זו מביא פר על שגגתו. דמסולק אין מביא פר. ועיין בדבריו שהאר"י. והרמב"ם בפירושו המשניות ביאר, דהחילוק בין כהן משיח לנשיא, דכהן בקדושתו עומד, דהא נמשח בשמן המשחה, מה שאין כן נשיא דאין גדולתו אלא בקיום מצותו, וכיון שבטלה מצותו הרי הוא כהדיוט. [ולכאורה להאי טעמא דנמשח גם במסולק יהא דינו בפר, וצריך עיון].
(ד) רש"י ד"ה השתא יש לומר, עבר ממשיחותו ואחר כך חטא וכו' לישנא אחרת צריכא למימר וכו'. ביאר הבאר שבע, דההפרש בין תרי הלשונות, דללישנא קמא הגמ' בניחותא קאמר, דשפיר יש לומר עבר ממשיחותו ואחר כך חטא מביא פר, וקפריך חטא ואחר כך עבר ממשיחותו צריכא למימר, אבל ללישנא בתרא, פריך בתמיה השתא יש לומר וכו' חטא ואחר כך עבר ממשיחותו צריכא למימר. וביאר, דרש"י העדיף הלישנא קמא, משום דלא מצינו בש"ס פירכא בלישנא "השתא יש לומר", ולא הוה ליה למימר אלא "השתא עבר ממשיחותו וכו'" כבשאר דוכתיין.

דף י ע"א

(א) רש"י ד"ה רבי שמעון אומר אם נודע להם וכו', דרבי שמעון חטא וידיעה בעי והוא הדין דפליג רבי שמעון ברישא וכו'. בירושלמי (הלכה ג) איתא דחבריא אמרי, דטעמא דרבי שמעון משום דהגדולה מכפרת, ורבי יוסי אמר כדפירש רש"י כאן. וביאר הרש"ש, דרש"י הוכרח לפרש כרבי יוסי, משום דמשמע דהכי סברה הגמ' לעיל (ג). דנקטה לפלוגתת דרבנן ורבי שמעון לענין "מרויבין ונתמעטו", אף דלא שייך התם טעמא דגדולה מכפרת.

(ב) גמ', תלמוד לומר אם כהן משיח. ביאר העיון יעקב (עין יעקב), דהא דלא כתיב גבי נשיא "אם נשיא יחטא". משום דהוא אוכל ושותה ברוב תענוג, ולכך קרוב לחטא, כדכתיב "ויאכלו וישתו וכו'", מה שאין כן הכהן המשיח, דאסור ביין אף שלא בשעת עבודה כדאיתא ברמב"ם (פ"א מביאת מקדש ה"ו). [ועיין עור לעיל (ז): אות טו] מאי שכתבנו בשם

שירד הנשיא מגדלותו ואינן חייבין העם לגדלו בעושר, עדיין לא בא ליד עניות דגזא דידיה כדקאי קאי, ועיין עוד בתוס' הרא"ש. אמנם החזון איש (סימן טו) פירש, דחייבין בכבוד המלך אפילו לאחר מותו, כדתנן בסנהדרין (יח.). דאין נושאים אלמנתו, והוא הדין דאכתי חייבין לגדלו משנצטרע, דלא גרע מאם מת, ולכך פשיט ליה דפטור, דלא בא לידי עניות. ועיין עוד ברש"ש.

(ז) גמ', אלא מעתה דכתיב והיה כי יאשם לאחת מאלה וכו'. כתב הבאר שבע, דהוא הדין דהוה מצי למיפרך דאימא מתחייב באחת מהן, אף דאינו מתחייב בכלן, כדפריך לעיל (ח):) אדרבי יוסי, אלא דעדיפא מיניה פריך.

דף ט ע"ב

(ח) גמ', כאן בדלי דלות. החזון איש (טו, יא) נסתפק, אי פטורו היינו דאין חייב לאתויי מנחה, ומכל מקום לא נתכפר, ואם בתר הכי העשיר יתחייב בתורין, וכדקיימא לן בערכין (יז):) ובכריתות (כז):) דעשיר והעני ועני והעשיר אזלינן בתר שעת הבאה, או דלמא כיון דבשעת החטא הוה בדלי דלות פטריה רחמנא לגמרי.

(ט) גמ', משיח נמי הא שוה לקהל בשאר מצות דשנה. עיין רש"י ד"ה כהן משיח. אמנם הבאר שבע פירש, דשוה לבית דין בהא דמביא פר בשאר מצות דכל השנה כדתנן לעיל (עמוד א).

(י) גמ', אם כן נשיא נמי וכו' שוה בכפרה דיום הכיפורים וכו'. ביאר המהרש"א, דלא ילפינן דנבעי דיהו שוין בשאר ימות השנה, דאם כן, יחיד נמי אין קרבנו שוה לציבור בשאר ימות השנה, ואמאן נוקי קראי דקרבן עולה ויורד, אלא על כרחך בעינן דלהוי שוין ביום הכיפורים גרידא. וההורה גבר ביאר, דאין הכי נמי דהוה מצי למיפרך, מאי חזית למילף דבעינן שיהו שוים ביום הכיפורים ולא בשאר ימות השנה, אלא דהשתא לא אסיק אדעתיה למיפרך הכי, אולם, לכך נתכוונה הגמ' בסמוך "משיח נמי הא שוה בשאר ימות השנה" ומאי חזית דאזלת בתר יום הכיפורים. ועיין עוד במגן גיבורים.

(יא) רש"י ד"ה אלא בטומאת מקדש וקדשיו וכו', בתוה"ד, אבל בשמיעת קול וביטי שפתיים וכו' מודה רבי אליעזר דנשיא אין מביא שעיר אלא קרבן עולה ויורד כהדיוט. העיר הרש"ש, דמשמע דרבי אליעזר פליג אדרבי עקיבא לעיל (ח):) דפטר נשיא משמיעת קול לגמרי משום דאינו מעיד. ואינו מוכרח, דאיכא למימר דסבר כוותיה, והוסיף, דאיכא נמי סתם משנה כוותיה דרבי עקיבא בשבועות (ל), דאין שבועה נוהגת אלא בראוין להעיד, ובגמ' התם מפרש דאתי למעוטי מלך.

(יב) גמ', אמר רב פפא הכא נמי מסתברא וכו' ניתני נמי משיח מביא פר וכו'. הקשה הקרן אורה, היאך סלקא דעתין הכי, הא כתיב "לאשמת העם", וכיון דציבור אין חייבין הוא הדין משיח. ועוד הקשה, דמאי פריך דניתני נמי משיח מביא פר בשמיעת קול, הא בשמיעת קול לא שייך העלם

תורה, דמרבה נכסים מרבה דאגה. והעיון יעקב פירש, דשאל להן אי איעתרו פורתא לאכול פירותיהן בעולם הזה, ואף הקרן קיים להן לעולם הבא. והבן יהוידע פירש, דאמרו הכי, כדי לא להטיל עין רע בדבר העושר, ד"איעתרו" סתם משמע עושר רב, ועיין שם עוד מה שפירש.

(ט) גמ', מאי דכתיב ישרים דרכי ה' וכו'. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דהוקשה לגמ' דמאחר דדרכי ה' ישרים, מה שייך דפושעים יכשלו בם, והוה ליה למימר "פושעים יכשלו בדרכם", ולכך דרשו למה הדבר דומה, לשנים שאכלו פסחיהם.

(י) גמ', ואחר אכלו לשם אכילת גסה. פירש רש"י ד"ה לשם אכילת גסה, דלא כיוון לשם מצוה, אלא אכלו לשם קינוח סעודה. והקשה התוס' הרא"ש, דאם כן, במאי פשע, הא זו היא עיקר מצותו שיהא נאכל על השובע. ולכך פירש, דאכלו לאחר שהיה שבע כל כך דאינו נהנה כלל מאותה אכילה ולא קיים המצוה מן המובחר לאכלה "למשחה", דהיינו לאכול על השובע כאשר אכתי נהנה מאכילתו, ומכל מקום עיקר מצוותו קיים, ולכך פריך ריש לקיש "רשע קרית ליה" דהא אכל, ולא דמי להא דאיתא ביומא (פ): האוכל אכילה גסה ביום הכיפורים פטור, אלמא לא מיקריא אכילה כלל, דהתם איירי כשהוא שבע כל כך דאכילתו מצערת לו מרוב שובעו, וכן כתבו התוס' בפסחים (קז). ד"ה דילמא. עוד פירשו, דאכל אכילה גסה ממש דלא שמה אכילה, ומכל מקום שפיר קפריך ריש לקיש הכא "רשע קרית ליה", דאף דעבר ולא אכלו, מכל מקום אכילת פסחים לא מעכבא, כיון שהקריב הקרבן. והמהר"ץ חיות פירש, ד"אכלו לשם אכילה גסה" היינו כדי לשבר רעבונו, ומכל מקום כיוון לשם מצות פסח, והיינו דפריך ריש לקיש דאין לקרותו רשע, דאכילה על השובע לא מעכבא, כדמוכח מהא דאיתא בפסחים (ע). דהחגיגה היתה נאכלת כדי שיאכל פסח על השובע, ומצינו דהחגיגה אינה מעכבת דכשחל בשבת לא היתה באה. והרש"ש פירש, ד"צדיקים ילכו בם", דאוכלים הפסח לתיאבון אף דשבעים כבר, ו"פושעים יכשלו בם" היינו דאינם אוכלים הפסח בהכרח, כדי לצאת ידי המצוה.

(יא) רש"י ד"ה לשם אכילת גסה, שלא לשם מצוה וכו'. הקשה הטורי אבן (ראש השנה כח:), דאיתא בפסחים (קיד:), דריש לקיש סבר ד"מצוות צריכות כוונה", ומאן דעבר אדרבנן שרי לקרותו עבריין, ומכל שכן דשרי לקרות כן למי שלא קיים מצות התורה, ואם כן, כיון דלא אכלו לשם מצוה ולא קיים מצות פסח, אמאי קמתמה ריש לקיש "רשע קרי ליה". ודאפילו תימא ד"אכלו לשם אכילה גסה" לאו דוקא, ולעולם כיון דאכילתו הגסה תהא לשם מצוה, מכל מקום קשיא, אמאי דחה ריש לקיש משל זה לגמרי, הוה ליה לקיימו ולהעמידו כשאחד אכל שלא לשם מצוה כלל. ועיין שם מה שכתב לתרץ. והמהר"ץ חיות העיר, דלפי מה שכתבו תוס' בפסחים (קז). ד"ה דילמא, דאכילת פסחים לא מעכבא, ולא מיקרי רשע אם ביטלו, לא קשיא מידי. ועיין עוד בהורה גבר דהאריך בישוב

המרומי שדה, דנשיא עלול לחטוא טפי מחמת שררותיה].

(ג) גמ', אשר נשיא יחטא יכול גזירה וכו'. כדאשכחן דכתיב ונתתי נגע צרעת וכו'. הקשה הבאר שבע, איך גזר הקדוש ברוך הוא שיחטאו ויבואו עליהן נגעים, הרי האדם בחירי, והכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. ובמצפה איתן תירץ, לפי מה שכתב הרמב"ם (פ"ו מתשובה ה"ה) דדוקא על היחיד בפרט אין הקדוש ברוך הוא גוזר דליהוי צדיק או רשע, אבל על הציבור בכלל אפשר דיגזור עליהן דליהו בהן חוטאים, ולפי זה שפיר גזר דיהיה צרעת בבתי כלל העם, דלא גזר בבית מי יהיה.

(ד) גמ', כל כך בידך ואתה עולה בספינה. תמה בהגהות היעב"ץ, דמשמע דרבן גמליאל שפיר היה צריך לשוט בספינה לצורך מזונותיו, אף שהיה נשיא ועשיר גדול. ותירץ, דשמא לא רצה ליהנות משל ציבור, ואף על פי שהיה לו עושר של עצמו, לא היה מספיק לו להתנהג לפי כבוד הנשיאות, אם לא היה עוסק נמי במשא ומתן. ונלכאורה יש לפרש עוד, דרבן גמליאל היה צריך לשוט לצורך נשיאותו, כדאשכחן בסנהדרין (יא). דהלך ליטול רשות אצל שלטון אחד שבסוריא, אבל לרבי יהושע לא היה לסכן עצמו לשוט בים אם לא לצורך מזונותיו].

(ה) רש"י ד"ה כל כך, חכמה יש לך בידך ואתה יורד לספינה לסחורה בשביל מזונותיך כלומר וכו'. הקשה התוספות רא"ש בשם הרמ"ה, אטו כל חכם עשיר הוא. ועוד הקשה, דאדרבה, רוב יורדי הים עשירים הם היורדים לעשות סחורה, אבל לעניים לא תהיה לכאורה כל תועלת מנסיעתם. ועיין שם מה שפירש. והבאר שבע תירץ, דרש"י דקדק לפרש דירד "לצורך מזונות", כלומר כדי חיותו, ולא כדי להעשיר, ולכך תמה רבן גמליאל דלמה לו לירד לים, שהוא סכנה גדולה, והלא בחכמתו היה יכול להרויח כדי חיותו ביבשה. והבן יהוידע ביאר, דתמה, דמאחר דחכם גדול היה בחכמת הטבע, איך לא מצא פרנסה במקומו, להיות נשכר ללמד ולהורות לבעלי עסקים. ועיין עוד במהרש"א (חידושי אגדות) וקרן אורה.

(ו) גמ', אמר ליה עד שאתה תמה עלי אני תמה על שני תלמידים וכו'. ביאר הבן יהוידע, דכוונתו היתה לומר דעל כרחך פרנסה תלויה במזל ולא בחכמה.

(ז) גמ', אמר להם כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם וכו'. פירש העיון יעקב (עין יעקב), דשררה היינו להשתרר על הציבור ולהטיל אימה יתירה עליהן, ועבודות היינו להנהיגן בנחת, ולסבול עול הציבור. ולפי זה ביאר, דלכך נצטרע עוזיהו משום דהשתרר על הבריות כדכתיב "בחזקתו גבה את לבו", וכיון דלא התנהג במלכותו כראוי, נאבדה היא ממנו.

דף י"ב

(ח) גמ', איעתריתו פורתא אמרו ליה אין דובנין קטינא דארעא. פירש המהרש"א (חידושי אגדות), דקדק לומר איעתריתו פורתא, והם נמי דקדקו להשיבו קטינא דארעא, משום דרוב עושר נמי הוה סיבה לביטול

הדרק היוזמי

מסכת הוריות דף י' - דף י"א

ל חשוון - א כסלו התשע"א

לשמה, היינו דאתי לבאר דכמו שיש מעלה בעשית עבירה לשמה, כי התוצאה היא מצוה לשמה הכי נמי גבי מצוה שלא לשמה.

טו) גמ', לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה וכו'. הקשו תוס' בניזיר (כג:): ד"ה שמתוך, דהא אמרינן בעלמא דהעוסק במצוה שלא לשמה נוח לו שלא נברא. ותירצו, דהתם מיירי דעוסק בתורה שלא לשמה לקפח אחרים, והכא שלא לשמה היינו לקנות לו שם. והקשה המהרש"א (חידושי אגדות), אם כן, היאך אמרינן הכי אבלק בסמוך, הרי הקריב המ"ב קרבנות, לקפח אחרים היה, דהיינו לקלל ישראל. ותירץ, דהוא לא אתי לקלל ישראל אלא מפני שפחד, כדכתיב "וירא בלק וכו' ויגר מואב מפני בני ישראל", והוי כמו לקנות לו שם.

טז) גמ', דבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע זכה ויצאה ממנו רות. פירש רש"י ד"ה יצאה, שיצא ממנה דוד שריוה להקב"ה בשירות ובתשבות. אמנם, המהרש"א (חידושי אגדות) ביאר, דמתוך שהקריב בלק קרבנות שלא לשמה זכה דיצאה ממנו רות וממנה יצאו דוד ושלמה דהקריבו קרבנות לשמה. [ואמנם בסוטה (מזו.) איתא בהדיא, דזכה דיצאה ממנו רות וממנה יצא שלמה, דכתיב ביה "אלף עולות יעלה שלמה"]

דף י"א ע"א

א) גמ', תפשוט ליה מהא וכו' אבל חלב והפריש קרבן והמיר וחזר בו וכו'. הקשה המהרש"א, היאך סלקא דעתיה למיפשט מהמיר דנשיאות הוי הפסק, הא התם אפילו אכל כזית שלם והפריש קרבן והמיר נדחה, ולא דמי לנשיאות דאי הפריש לפני שנתמנה פשיטא לן דמקריבו, ואם כן על כרחך היינו טעמא כדמסיק דבהמיר לאו בר אתווי קרבן הוא. והרש"ש תירץ, דנשיא שנתמנה נמי אידחי ליה החצי זית דאכל, דתו לא חזי לאצטרופי משנתמנה. ועיין עוד בהורה גבר.

ב) גמ', ואיזהו מומר דבסתמו צדוקי הוי אומר אוכל נבילה וטריפה שקצים ורמשים ושתה יין נסך. פירש רש"י ד"ה אוכל, דהני אוכלין הוו דברים דהנפש קצה בהן, ובוודאי אוכלן להכעיס. והקשו התוס' בבכורות (לו.) ד"ה ויין נסך, דהתם איתא בהדיא דיין נסך הוא מהדברים שאין נפשו של אדם קצה בו. ותירצו, דהכא לא הוי טעמא משום דנפשו קצה בה. וביאר ההורה גבר כוונתם, דמשום חומר האיסור דיין נסך, הוי אפיקורס בשתייתו, וכן פירש התוס' הרא"ש (כאן) ד"ה ואיזה, וכתב ההורה גבר, דזו גם כוונת רש"י הכא, דדקדק למימר דהני אוכלין הוו דברים דהנפש קצה בהן, אבל שתיית יין נסך לא הויא מהאי טעמא, אלא משום דחמיר. עוד תירצו תוס' (שם), דהא דבכורות מיירי על ידי תערובת, דאין נפשו קצה. והמרומי שדה תירץ, דהכא מיירי ביין נסך דנתנסך ממש לעבודה זרה ונשפכה על הארץ, ולכך מאיס ונפשו קצה בה, והא דבכורות מיירי בהמוכר יין נסך, ועל כרחך לא נתנסך ונשפכה ממש לעבודה זרה, אלא חשיב יין נסך משום דשכשכה, ולא מאיס.

קושיית הטורי אבן. [ועיין מה שהבאנו לעיל אות ט' דברי המהרש"א, ולכאורה לדבריו אי נקים קושיית הטורי אבן הרי לא נכשל בדרכי ה', דהא חטא במזיד (ש.ב.ק.).]

יב) גמ', אחד נזדמן לו אשתו ואחד נזדמן לו אחותו. הקשה המהרש"א (חידושי אגדות), דמה שייך לקרותן צדיק ורשע במה שנזדמן להן איסור או היתר מן השמים. וביאר, דהצדיק היה מתכוין לאשתו, ולכך נזדמנה לו, וכדכתיב "לא יאונה לצדיק כל און", והרשע היה מתכוין לאחותו, ונזדמנה לו.

יג) גמ', גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה וכו'. פירש רש"י בניזיר (כג:): ד"ה שרה, דכשהאמהות אמרו לבא על שפחותיהן, לא לשם מצוה נתכוונו, אלא משום דהוו מתקנאות, רחל בלאה, ושרה ולאה באמהות. והקשה הבאר שבע, מהא דאיתא בבראשית רבה (עא, ו) דלא נתקנאה רחל אלא במעשיה הטובים של לאה, דאמרה אילולא היתה צדקת ממני לא זכתה לבנים. ואמנם תוס' בסנהדרין (עד:): ד"ה והא פירשו, דודאי כיוונו לשם מצוה, אך כיון דנהגו, לא הוי לשמה כל כך, וכן משמע מתוס' הרא"ש (כאן). ותמהו הבאר שבע והאורח מישור (ניזיר כג:), דאם כן, לא משכחת לה מצוה לשמה בבעילת מצוה כלל. והבאר שבע פירש, דאף דהאמהות היו מתכוונות להבנות מבעליהן, חשיב מצוותן שלא לשמה, משום דנתכוונו נמי כדי שיאהבו אותן בעליהן, וכתב הרמב"ם בפירושו על המשניות במכות (פ"ג מט"ז), דאין מצוה נקריית לשמה אלא כאשר יעשה אותה מאהבת המקום, ולא ישתף שום כוונה אחרת. והאורח מישור פירש, דלא היתה מצות יעל יותר גדולה מהאמהות, אלא מעין האמהות, וכן איתא בהדיא בסנהדרין (קה:), והכי קאמר גדולה עבירת יעל דהויא לשמה יותר ממצוה שלא לשמה דעליה נאמר "נח לו שלא נברא", ואילו עבירת יעל לשמה השווה למצוות האמהות לשמה.

יד) גמ', איני והאמר רבי יהודה לעולם יעסוק וכו'. הקשה השער יוסף, היאך מוכח במה שעבירה לשמה גדולה ממצוה שלא לשמה, דאין לעשות מצוה שלא לשמה, נימא דשפיר יעשה מצוה שלא לשמה מצוה, ומכל מקום עבירה לשמה גדולה טפי. עוד הקשה, נימא דרב נחמן בר יצחק לא מיירי אלא בגופן של עבירה לשמה ומצוה שלא לשמה, ולא כנמשך מזה, דבנמשך מזה אפשר דשקולות הן. עוד הקשה, מאי ראייה מייתי מייעל, דלמא לא שיבחה קרא אעבירה דלשמה גרידא, אלא משום דעשתה נמי מצוה גדולה לשמה בתר הכי, בהריגת סיסרא. ותירץ, דהמקשן סבר דמה שעבירה לשמה גדולה ממצוה שלא לשמה, משום דהעושה עבירה לשמה זוכה לעשות מצוה לשמה, וכדמצינו ביעל, ולהכי פריך הא אמר רבי יהודה דמצוה שלא לשמה נמי בא לידי לשמה. [ולדבריו מתבארים גם דברי המכתב מאליהו (ח"ג דף 115) דכתב דכיון דמתוך שלא לשמה בא לשמה, הדרך הרגילה בתורה ומצוות, להתחיל העבודה בדרך של עליה מתוך שלא לשמה ללשמה, דמהא דתירצה הגמ' אלא כמצוה שלא

ט) מתני', ואין בין כהן המשמש לכהן שעבר אלא פר יום הכיפורים וכו'. הקשו תוס' במגילה (ט:): ד"ה אין בין כהן המשמש, אמאי קרי ליה "כהן שעבר", הוה ליה למיקרי "כהן שיעבור", דהא אפילו ביום דאירע בו פסול לכהן המשמש, ושימש זה תחתיו הוי חילוק זה דהפר בא מהכהן המשמש, אף על פי דאינו מקריבו, כדאינתא בירושלמי (הוריות פ"ג ה"ג). ותירצו, דנקט "שעבר" לרבותא, דאפילו אחרי שעבר אין חילוקים אחרים בינו ובין הכהן המשמש. אמנם רש"י בד"ה אין בין כהן המשמש כתב, והיינו ראשון שחזר לעבודתו ולאחר שחזר הוי פר של יום הכיפורים שלו ועשירית האיפה שלו. ודייק הרש"ש מדבריו, דמשמע דלפני דחזר הוי של כהן שעבר, ודלא כהירושלמי. וההורה גבר ביאר, דרש"י לא אתי לפלוגי אירושלמי, אלא כוונתו לומר דלאחר דחזר הוי שלו לענין העבודה דאין מקריבין אלא הוא, ועיין שם. ועיין עוד מה שכתבו תוס' ישנים ביומא (יב): ד"ה שני בשם הריב"א, דכוונת הירושלמי דהפר בא משל כהן שעבר.

י) גמ', אמר לו [רבי יהודה] והלא לסוך את העיקרים וכו' אמר לו [רבי מאיר] וכי נס אחד וכו'. ביאר בהגהות מצפה איתן, דרבי יהודה סבר דאף דהוה נס בשמן המשחה דלא נחסר ממנו כלום, כל מאי דהוה מצי משה לעשות בעצמו לא סמך על הנס. ורבי מאיר סבר, דגלי קרא דנעשו בו הרבה ניסים, כדכתיב "יהיה זה לי לדורותיכם", דכולו קיים לעתיד לבא, ומזה למד משה דבהא סמכינן אניסא שיהא סומך על הנס בעשייתו נמי.

יא) גמ', והלא לא היה בו אלא י"ב לוג. הקשה היפה תואר (הובא בעץ יוסף על העין יעקב), דהאי קרא ד"זה יהיה לי" מיירי לאחרי עשיית השמן ושליקת העיקרים, כדמשמע מדכתיב "זה יהיה לי לדורותיכם" ומתחילה הוה שמן טובא, אלא דבלעום העיקרים והאור. ותירץ, דגמ' גמיר לה ואסמכוה אקרא. אמנם, העץ יוסף כתב, דבתורת כהנים (סימן ט) ובירושלמי שקלים (פ"ו) ילפינן לה מדכתיב (שמות ל, כד) "ואתה קח לך וכו' ושמן זית היין", ואמרינן בכריתות (ה). דהין הוא י"ב לוגין, והאי קרא מיירי בתחילת לקיחתו, עיין שם.

יב) גמ', זה בגימטריא שנים עשר. פירש רש"י במנחות (פט). ד"ה זה בגימטריא, דקיימא לן דהווי י"ב לוגין ולא י"ב רביעיות, מדלא אשכחן מדאורייתא מידה פחותה מלוג.

יג) גמ', מלכי ישראל אין מושחין. פירש רש"י בכריתות (ה): ד"ה ולא מלכי, דהיינו מדוד ואילך, אבל שאול נמשח. ומשמע מדבריו דנמשח שאול בשמן המשחה, וכן כתבו הבאר שבע והעיון יעקב (עין יעקב) כאן. אולם הרד"ק (שמואל א' י, א) פירש, דשאול נמשח באפרסמא דכיא. ועיין עוד במגן גבורים ובהורה גבר.

יד) גמ', ולמה נקראו שמו שלום שהיה מושלם במעשיו וכו'. כתב המהרש"א (חידושי אגדות), דאף דכתיב ביה (דברי הימים ב' לו, יב) "ויעש הרע בעיני ה'". היינו מה שלא נכנע לפני ירמיהו הנביא, ועבר על שבעת נבוכדנצר, אבל לא חטא יותר.

ג) גמ', הכי השתא מומר לאו בר אתווי קרבן האי בר אתווי קרבן הוא. הרמב"ם (פט"ו משגגות ה"י) נקט, דלמסקנת הגמ' בעיא דרבא לא איפשיטא. אולם המאירי פירש, דמלישנא דגמ' משמע דאיפשיט דנשיאות לא מפסיק, משום דבר אתווי קרבן הוא.

ד) גמ', לעולם יקדים אדם לרבר מצוה שבשכר לילה אחת וכו'. ביאר המאירי, דהעושה מצוה בכונה המעולה מזדרו לעשותה, והמאחר לעשותה מראה דעשייתו דרך פריקת עול וכמצוה מלומדה.

ה) גמ', וחד אמר להכעיס נמי מומר. תמהו תוס' בעבודה זרה (כו:): ד"ה וחד, דאם כן, הדרא לדוכתא הקושיא דהקשו לעיל אברייתא ד"אכל חלב זהו מומר ואיזהו מומר אבל נבילות וטריפות וכו'", דמאי קאמר, הא אין חילוק בין מומר לתיאבון לבין מומר להכעיס. ותירצו, דמפרש הברייתא הכי, אכל חלב, הוי מומר לתיאבון ומכריזין על אבידתו ואין מורידין אותו לבור, אכל נבילות וטריפות וכו', הוי מומר להכעיס ואין מכריזין על אבידתו ומורידין אותו לבור. וביאר הבאר שבע, דאכתי איכא חילוק בין מומר להכעיס למין, דספר תורה דכתבו מין ישרף, מה שאין כן מומר להכעיס, כדאינתא בגיטין (מה:).

ו) גמ', נשיאות מהו שתפסיק היכי דמי כגון שאכל חצי כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ועבר והשלימו. העיר המגן לאלף, דהיאך אפשר שתהא אכילתו זו בכדי אכילת פרס. והאדר"ת פירש, דשמא משכחת לה במלך בן מלך שנצטרע, ומלך אחיו ממילא, דהוא נמי מלך בן מלך, ומיד נתרפא אחיו הגדול והדר לנשיאותו, תוך כדי אכילת פרס מנשיאותו הראשונה.

ז) רש"י ד"ה קמשמע לן (בתרא) בתוה"ד, והוא הדין דהוה מצי למימר סלקא דעתך אמינא נצטרף ונייתי שעיר וכו'. הקשה הקרן אורה, היאך הוה סלקא דעתך דמייתי שעיר, הא אכל חצי כזית הראשון בהיותו הדיוט. ולכך פירש, דלא הוה אמינא אלא דמייתי כשבה ושעירה, אף דאכל חצי כזית בהיותו נשיא, דסלקא דעתך אמינא דמכלל פרשת קרבן כשבה ושעירה לא אפיק ליה רחמנא אלא להחמיר עליו להביא שעיר ולא להקל, וכיון דלא מצי אתווי שעיר דאכל חצי כזית קמא בהיותו הדיוט, דינו כהדיוט ומייתי כשבה ושעירה, קא משמע לן דאפיק ליה רחמנא מכשבה ושעירה לגמרי.

דף יא ע"ב

ח) גמ', בעא מיניה רבי מרבי חייא כגון אנא מהו בשעיר. תמה הבאר שבע, דמאי נפקא מינה, מאי דהוה הוה, דלא שייך למיקרב קרבנות האידנא, ולא אמרינן דרוש וקבל שכר אלא היכא דהוה למיסבר קראי, אבל לא לקבוע בעיא בגמ' בדבר שהיה, וכדמוכח ביומא (ה:). ותירץ, דשמא הכא נמי הוה כדי למיסבר קראי, מי חשיב "נשיא". אמנם בהגהות מצפה איתן תירץ, דקיימא לן דכל העוסק בתורת עולה כאילו הקריבה, והוא הדין בכל הקרבנות, ולכך שייך למימר בהו דרוש וקבל שכר אף דאינו למיסבר קראי. ועיין עוד בהורה גבר.

מן שמיא, כאשר יצא מן הכח אל הפועל, על ידי שיעשה לכך סימן, לא ישתנה בשום אופן. וכן ביאר המהר"ל בבאר הגולה (באר השני פרק ז).

ד) גמ', לתלי שרגא בהדי עשרה יומי וכו'. ביאר הבן יהוידע, דעושין סימן לחיי האדם על ידי נר, משום שהנשמה קרויה נר, ועושין סימן להצלחת גוף האדם על ידי תרנגול, כי התרנגול נקרא גבר, דהוא שם הגוף, והוסיף, דלכך נהגו לעשות כפרות על ידי תרנגול.

ה) גמ', אי חזי בבואה דבבואה. פירש הכותב (עין יעקב) בשם הרמ"ה, דכשהצל מוטה, נראים שני צללים, אחד חזק ואחד חלש דאינו ברור וגלוי כל כך, והחזק נקרא בבואה והחלש נקרא בבואה דבבואה.

ו) גמ', יהא רגיל למיחזי בריש שתא וכו'. דייק הבן יהוידע, דרגיל היינו לכל הפחות ג' פעמים. וביאר, דהכוונה דיעשה סמנים בכל ד' סעודות של ראש השנה. אולם, האליה רבה (תקפ"ג, א) כתב, דיעשה כך בבי' הלילות. והבני יששכר (מאמרי חודש תשרי ב, יא) כתב, דהמנהג לעשותן בלילה ראשונה בלבד, ודייק הכי מדקאמר אביי "ריש" ולא "ראש השנה" דליהוי משמע כל ראש השנה, ועיין שם שכתב הטעם לכך על פי סוד.

ז) גמ', קרא ורוביא וסילקא ותמרי. פירש רש"י ד"ה קרא, דהני גדלי לאלתר טפי משאר ירקות. ורש"י בכריתות (ו) ד"ה רוביא פירש, דאיכא מהן דגדלי מהר ואיכא דמתקי. אמנם הטור (אורח חיים סימן תקפג סעיף א) כתב, דרוביא הוא סימן דירבו זכויותינו, כרתי יכרתו שונאינו, סלקא יסתלק אויבינו, תמרי יתמו שונאינו, וקרא משום דממהר להיות גדל. ועיין מה שכתבנו לעיל באות ג' בשם המאירי.

דף יב ע"ב

ח) גמ', והשני כל מצוות כהן גדול עליו דברי רבי מאיר וכו'. פירשו הבאר שבע וההורה גבר, דלאו דוקא "כל" מצוות כהן גדול, דהא ודאי מודה רבי מאיר דאינו מביא פר יום הכיפורים ועשירית האיפה, דאם לא כן, מתניתין כרבי מאיר נמי לא מיתוקמא, אלא על כרחך לא נקט להו משום דהוה מילתא דפשיטא, דפר אחד ואיפה אחת אמר רחמנא ולא שתיים. ועיין באות הבאה.

ט) גמ', וכולן נוהגין במרובה בגדים וכו'. תמה הבאר שבע, אמאי פטור מטומאת מקדש וקדשיו, הא אמרינן לעיל (ט): דטעמא דרבי שמעון דאמר דמשיח פטור מטומאת מקדש וקדשיו, משום דאין חטאתו שוה ליחידים, מה שאין כן מרובה בגדים דמביא כשבה או שעירה ככל יחיד, כדפירש רש"י לעיל (יא): ד"ה אין בין. ותירץ ההורה גבר, דלאו דוקא נקט "כולן" נוהגין, דאין הכי נמי דאינו שוה למשיח לענין טומאת מקדש וקדשיו, אך כיון דפשוט הוא לא בעי לפרשו.

י) גמ', כהן גדול משום איבה וכו'. הקשו התוס' ביומא (יב): ד"ה כהן, דמדקאמר דאינו ראוי לכהונה גדולה משום איבה, מכלל דמדאורייתא ראוי לכך, אלא דגזרו רבנן משום איבה, ואם כן, אמאי הוצרך לטעמא

(טו) גמ', קה יצדיק עליך את הדין וכו'. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דהיו דור של צדקיהו ראוין לגלות, אלא דנצולו משום זכותו של צדקיהו, כדאייתא בערכין (יז), ואמר ליה נבוכדנצאר דאם יחטא ויעבור על השבועה, ה' יצדיק על ידו את הדין, לקיים גזירת הגלות.

דף יב ע"א

א) גמ', שמא חס ושלום מעלתי בשמן המשחה. פירש רש"י ד"ה שמא, דדאג שמא נגע בו כשהלבישו. והקשו הרש"ש והרי"ף (עין יעקב), דהלבישה היתה קודמת להמשיחה. אמנם רש"י בכריתות (ה): ד"ה שמא פירש, דדאג שמא משחם ביותר מדאי שמן, וכן כתב הרי"ף (עין יעקב, כאן), וביאר, דלכך יצאה בת קול ואמרה כטל חרמון וכו', כלומר כשם שהטל אינו יורד במקום אחד, כך דרך השמן ביציקתו יורד לכאן ולכאן.

ב) גמ', והורדתם אותו אל גיחון. פירש רש"י בכריתות (ה): ד"ה גיחון, דהוא מעין קטן סמוך לירושלים, ולא זהו הגיחון הגדול היוצא מעדן. אבל הכותב (על העין יעקב) כתב בשם הרמ"ה, דהיינו היוצא מעדן, וצוה למשחו שם דידע בו דקיים מששת ימי בראשית, דכל נהרות דקיימי מששת ימי בראשית אינן פוסקין עיקריהן ומעיינותיהן, ולא רצה למשחו אשאר נהרות, דשמא הן ממיימי גשמים ושלג וברד וכיוצא בהן. ועיין מהר"ץ חיות.

ג) גמ', אמר רב אמי האי מאן דבעי לידע וכו' ולא מילתא היא וכו'. פירש רש"י ד"ה ולא מילתא היא. דאין אותו סימן מוכרח ולא ליעביד הכי משום דדלמא לא חזי בבואה דבבואה וחלשה דעתיה ומשום הכי מתרע מזליה ולא הדר אתי. אבל המאירי כתב, דרב אמי אמר דבריו אלו על כל שלשה דברי נַחַש אלו, משום דדברי הבל הן ואסורין משום נִחוּש, והא דאמר אביי ליתן על השולחן סימנים בליל ראש השנה, לא הוי אלא דרך סימן לעורר בו לבבו להנהגה טובה, וכדי שלא ליכשל בהן לעשות דרך נַחַש תקנו לומר עליהן דברים המעוררים תשובה, ב"קרא" יקראו זכויותינו, ב"רוביא" ירבו צדקותינו, ב"סלקא" יסתלקו עוונותינו, ב"תמרי" יתמו חטאינו, ו"בכרתי" יכרתו שונאינו, דהיינו עוונותיו דהן שונאי הנפש. אבל המהרש"א (חידושי אגדות) פירש, דאיסור נִחוּש אינו אלא כאשר מנחש דיקרה דבר רע, שהוא הבל דברחמי שמים אפשר דלא יקרה, אבל מותר לעשות נִחוּש לדבר טוב, דדבר טוב היוצא מאת ה' אינו חוזר, ולכך דייקה הגמ' למימר, דאם ימשיך נהוריה מסיק שתיה, ולא קאמר דאי לא משיך נהוריה לא יסיק שתיה. ועיין בקרן אורה. והעין יעקב (עין יעקב) כתב, דאין מותר לנחש אלא בדברים התלויים במזל, כגון בני חיי ומזוני, ולכך התירו לנחש לדעת אי מסיק שתא ואי הדר לביתה, דהווי חיי, וכן אי מצלח עסקי דהווי מזוני, וכן עשיית סמנים בראש השנה בדברים שגדלים מהר, דהווי סימן לבנים. והחיי אדם (לט ו) הביא, דטעמא דסימני ראש השנה הויא כמו שכתב הרמב"ן בפירושו לתורה (לך לך יב, ו), דכל גזירה

יקח" קאי נמי אכהן גדול שעבר מחמת מומו, והוא הדין מחמת צרעתו, אבל לענין שאר דיני כהונה פשיטא לן דהרי הוא ככהן גדול, וכן משמע מרש"י ד"ה מי אמרינן. אמנם, בתוס' הרא"ש ד"ה מידחא דחי פירש, דמבעיא ליה אי נדחה מלשמש בכהונה גדולה לפי שעה, דאינו יכול לעבוד בהיותו מצורע, אבל אכתי שאר דיני כהונה גדולה עליו, או דילמא מיפטר מכל דיני כהונה גדולה לגמרי.

(ג גמ', וכל עבודת יום הכיפורים אינה כשרה אלא בו. הבעל המאור ביומא (א. מדפי הרי"ף) ד"ה והא, הוכיח מהא דכל העבודות דיום הכפורים נעשות על ידי הכהן גדול, דלא הוו פייסות ביום הכיפורים. אולם, בעלי הקרובות יסדו בפיוטן דיום כיפור דהוו פייסות, וכן כתב המלחמות ה' (שם), ועיין שם דמנה בכל אחת מהפייסות עבודות שהיו כשירות על ידי כהן הדיוט. ועיין בבאר שבע.

(יד גמ', וליטול מנה יפה ראשון. פירש רש"י בגיטין (נט:)) ד"ה וליטול מנה, דהיינו אם בא לחלוק עם ישראל בכל דבר, דלאחר שיחלקו בשוה אומר לו ברור וטול איזה שתמצא. אבל התוס' (שם) ד"ה וליטול פירשו, כגון במעשר עני או בצדקה אם הוא עני, או בחברים המסובין בסעודה, אבל במידי דשותפות לא, משום דאמרינן בפסחים (נ:), הנותן עינו בחלק יפה אינו רואה סימן ברכה לעולם. אמנם התוס' במועד קטן (כח:)) ד"ה וליטול כתבו, דאף במידי דשותפות יש לישראל ליתן לו, אלא דהכהן אין לו ליטול. ובאופן אחר כתבו, דכהן כיון שכך דינו יכול לראות סימן ברכה. ועיין שם מה שכתבו עוד.

דאינו ראוי להיות כהן הדיוט מטעמא ד"מעלין בקודש ואין מורידין", תיפוק ליה משום דאינו יכול לשמש בד' בגדים כדין כהן הדיוט, והוה ליה מחוסר בגדים, דעבודתו פסולה, כדאיתא בזבחים (יח:). ותימצו, דכהן גדול מתמנה בפה ומסתלק בפה, דהמלך או אחיו הכהנים יכולים למנותו או לסלקו כרצונם, ולכך יכולין לסלקו ולהורידו להיות כהן הדיוט, ולא יהא מחוסר בגדים בעבודתו, אלא דאין מורידין בקודש. עיין שם שהוכיחו זאת. [ואין להקשות, דמטעמא דמעלין בקודש ואין מורידין, יהיו המלך ואחיו הכהנים אסורים לסלקו. משום דאין כאן הורדה, כיון שנפקעה ממנו הקדושה, ודינא דמעלין בקודש וכו' היינו שעדיין הווי בקודש ובדרגא יותא נמוכה]. אולם הריטב"א (שם) פירש, דהיא גופא כוונת הגמ', דכיון דמעלין בקודש ואין מורידין, אי אפשר להורידו להיות כהן הדיוט, וממילא אם יעבוד בד' בגדים הוי מחוסר בגדים.

(יא גמ', וכולן נוהגין במשיח שעבר חוץ מפר יום הכיפורים ועשירית האיפה. הקשה הקרן אורה, אמאי לא קאמר נמי חוץ מפר הבא על כל המצות, למאי דמפרשינן דמשוח שעבר היינו מי שנתמנה בשעה שאירע פסול בראשון, ובדאי לא נמשח, כדאיתא בירושלמי (יומא פ"א ה"א), ואם כן פר נמי אין נוהג בו. ותיירץ, כיון דאיכא נמי משוח שעבר שחייב בפר הבא על כל המצוות, כגון עבר מחמת זקנה או מום, משום הכי לא תני לה.

(יב גמ', משיח שנצטרע מהו באלמנה. פירש הקרן אורה, דלא קמיבעיא ליה אלא אי אסור באלמנה, משום דמספקא ליה אי "והוא אשה בבתוליה

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומני" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומני בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש 'אהל יעקב' רחוב קצות החושן 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>